

Svensk-amerikanska relationer

Om förnyelsen av ett forskningsfält

DAG BLANCK*

ADAM HJORTHÉN*

Uppsala universitet

Stockholms universitet/

Freie Universität Berlin

Sverige har återigen "Amerikafeber". Det mediala intresset för USA:s politik är enormt och genomslaget av amerikansk kultur är betydande. Framgången för Ola Larsmos roman *Swede Hollow* och nya scenuppsättningar av *Utvandrarna* visar att svensk och amerikansk historia engagerar. Samtidigt skriver få forskare i dag svensk-amerikansk historia eller ännu mindre emigrationshistoria. En sökning på dessa begrepp bland historiker i Sverige ger inte många träffar. Även om allmänintresset är stort för den svenska massutvandringen till Amerika och dess sociala och kulturella konsekvenser – exemplifierat av den mångåriga TV-succén *Allt för Sverige* – är det lätt att få intrycket att svensk-amerikansk historia har blivit just historia.

Vi som skriver denna text tillhör två generationer historiker som forskar om Sverige och USA. Vi har båda upplevt ett allmänt intresse för fältet. Men vi har också upplevt att det länge existerat en uppfattning om att svensk-amerikansk historia handlar om fenomen såsom emigration, svenskamerikanism och genealogi. Svensk-amerikansk historia bär på många konnotationer. Det drar tankarna till socialhistoria, det bär på emotionella laddningar, och det är påverkat av föreställningar om att Svensk-Amerika utgör en form av kuriositet. Samtliga konnotationer är populärt intressanta. Men ingen av dem reflekterar en uppfattning om att detta är ett aktuellt och levande forskningsämne.

Studiet av relationer, kontakter och rörelser mellan Sverige och USA har givetvis inte försvunnit från svenska och amerikanska universitet. Vidgar man perspektivet ser man att fältet har vuxit, utvecklats och

* Professor i nordamerikastudier

* Fil. dr i historia

omdefinierats under det senaste decenniet. Det handlar om Fredrika Bremer och Vilhelm Moberg, men också om Stieg Larsson och makarna Myrdal; det handlar om romantiska traditioner kring lucia och midsommar, men också om amerikanisering, näringslivskontakter och turism; det handlar om John Ericsson och Jenny Lind, men också om Ingrid Bergman, Annika Sörenstam och Avicii. Gemensamt för de nya initiativen inom fältet är dels en strävan efter att belysa kontakter, överlappningar och utbyten över sociala, kulturella och geografiska gränser, dels en ambition att sammanföra forskare och forskningsfält som inte tidigare har mötts. Vår avsikt är inte att göra en komplett historiografisk analys, eller att presentera en fullständig karta över pågående forskning inom fältet. Mot bakgrund av en kort översikt av hur forskningsfältet har förändrats sedan slutet av 1800-talet är syftet med denna text att peka ut ett antal områden och perspektiv som vi menar är viktiga för fältets framtid.

Svensk-amerikansk fliopietism

Den svensk-amerikanska historieskrivningen går tillbaka till själva migrationsperioden då svensk-amerikanerna började dokumentera och skriva sin egen historia. De första publikationerna fokuserade på olika bosättnings- och organisationers historia, som Robert Grönbergers beskrivning av en grupp Minnesota-svenskar i St. Croix-dalen från 1879.¹ Den historiska medvetenheten bland svensk-amerikanerna vid 1800-talets andra hälft var hög och Eric Norelius, som var präst i Augustanasynoden, det största svensk-amerikanska samfundet, utnämndes 1869 till dess "historiograf".² Norelius blev drivande för att samla in och bevara källmaterial från svenska församlingar och bosättningar i USA. Dessa arbeten är närmast krönikeartade och mycket materialnära.

Den främste svensk-amerikanske historieskrivaren vid 1800-talets slut var Johan Enander, under många år redaktör för den svensk-amerikanska tidningen *Hemlandet* och som skrev i vad som kan kallas en fliopietistisk anda. Där framhölls en tidig svensk närvaro i Nordamerika för att skapa en svensk-amerikansk hemortsrätt i det nya landet. Enander spårade början av USA:s historia till vikingafärderna till den

1. Robert Grönberger, *Svenskarne i St. Croix-dalen* (Minneapolis 1879).

2. *Protokoll hållet vid Skandinaviska Ev. Lutherska Augustana-Synodens 10:e årsmöte* (Chicago 1869) s. 17.

nya världen, och protesterade mot vad han såg som katolska försök att undertrycka den vikingatida "upptäckten" av Amerika.³ En central del i framskrivandet av en tidig svensk-amerikansk historia blev Nya Sverige-kolonin (1638–1655). De svensk-amerikanska filio Pietisterna var angelägna om att ge svenskarna status av ett amerikanskt kolonialfolk, på samma nivå som engelsmän och holländare, och att skapa kontinuitet mellan 1600-talets kolonialister i Delawaredalen och 1800-talets invandrare i Mellanvästern.⁴

Immigration och emigration

De filio Pietistiska historieskrivarna avlöstes under 1900-talets första årtionden av professionella historiker. En av de främsta var George Stephenson från University of Minnesota. Född i en svensk-amerikansk miljö i Iowa stod han med ett ben i sitt etniska samhälle, samtidigt som han hade en framgångsrik karriär på framstående amerikanska institutioner och baserade sina studier på grundlig arkivforskning i Sverige och USA. Även om ordet assimilering sällan användes i hans forskning, handlade den större berättelsen om hur svenskarna som invandrare i USA under ett par generationer integrerades, och om hur de etniska särdragen gradvis försvann.⁵

Det tog längre tid för forskare i Sverige att uppmärksamma den svensk-amerikanska historien. Geografen Helge Nelson, som deltog i Emigrationsutredningen (1907–1913), publicerade från 1920-talet viktiga geografiska analyser av svenska bosättningar i Nordamerika.⁶ Dessutom gav kyrkohistorikern Gunnar Westin och etnologen Albin Widén tidiga bidrag till studiet av svensk-amerikanernas religiösa och sociala liv.⁷ Det var dock inte förrän på 1960-talet som historiker i Lund, Göteborg och framför allt Uppsala tog sig an ämnet på allvar. Det så kallade emigrationsprojektet i Uppsala producerade ett stort antal avhandlingar, böcker och artiklar. Eftersom huvudspåret var socialhistoriskt domine-

3. Johan Enander, *Nordmännen i Amerika eller Amerikas upptäckt: Historisk afhandling med anledning af Columbiifesterna i Chicago 1892–1893* (Rock Island 1893).

4. Amandus Johnson, *The Swedish Settlements on the Delaware: Their History and Relation to the Indians, Dutch, and English* (Philadelphia 1911).

5. George M. Stephenson, *The Religious Aspects of Swedish Immigration: A Study in Immigrant Churches* (Minneapolis 1932).

6. Helge Nelson, *Nordamerika: Natur, bygd och svenskbygd* (Stockholm 1926).

7. Gunnar Westin, *Emigranterna och kyrkan: Brev från och till svenskar i Amerika 1849–1892* (Stockholm 1932); Albin Widén, *Svenskar som erövrat Amerika* (Stockholm 1937).

rade kvantitativa metoder och samhällsvetenskapligt inspirerade teorier. Frågor om migrationens orsaker, volym, kronologi och sammansättning stod i fokus.⁸ Om amerikanska historiker hade studerat hur svenska invandrare över tid infogades i det amerikanska samhället, var perspektivet nu omvänt. Många frågeställningar var sprungna ur en svensk historiografisk och vetenskaplig kontext, och det är ingen slump att när ett nationellt arkiv, bibliotek och forskningsinstitut grundades i Växjö 1965 blev namnet "Svenska Emigrantinstitutet" och att byggnaden där institutet ligger kallas "Utvandrarnas hus".

Fältets diversifiering och breddning

Från mitten av 1980-talet har forskningen kring svensk-amerikansk historia teoretiskt diversifierats och tematiskt breddats. Inspirerade av den kulturella vändningen inriktade sig historiker på migrationens kulturella uttryck, med frågor om etnicitet och identitet. Vad betydde det att vara svenskamerikan? Hur såg den svenskamerikanska identiteten ut?⁹ För första gången ägnade forskare också uppmärksamhet åt svenskamerikanernas konstnärliga och kreativa liv, inte minst den svenskamerikanska pressen och litteraturen, och genusperspektiv introducerades.¹⁰

Parallellt med studiet av migrationen och svensk-amerikanism har forskningen uppmärksammat en mängd andra kontaktytor. Sedan 1945 har den svenska säkerhets- och utrikespolitiken alltmer måst förhålla sig till USA. Forskare har ägnat sig åt de politiska och militära relationerna mellan länderna under både andra världskriget och det kalla kriget, liksom Sveriges hållning under Vietnam-kriget.¹¹ Ett annat område rör

8. Harald Runblom och Hans Norman (red.), *From Sweden to America: A History of the Migration* (Uppsala 1976).

9. Philip J. Anderson & Dag Blanck (red.), *Swedish-American Life in Chicago: Cultural and Urban Aspects of an Immigrant People, 1850–1930* (Urbana 1992); H. Arnold Barton, *A Folk Divided: Homeland Swedes and Swedish Americans, 1840–1940* (Carbondale 1994); Dag Blanck, *The Creation of an Ethnic Identity: Being Swedish-American in the Augustana Synod, 1860–1917* (Carbondale 2006).

10. Anna Williams, *Skribent i Svensk-Amerika: Jakob Bonggren, poet och journalist* (Uppsala 1991); Ann-Sofie Ohlander, "Utvandring och självständighet: Några synpunkter på den kvinnliga emigrationen från Sverige", *Historisk tidskrift* 103:2 (1983) s. 140–174; Joy Lintelman, "'On My Own': Single, Swedish, and Female in Turn-of-the-Century Chicago", i Anderson & Blanck (red.) (1992) s. 89–99.

11. Yngve Möller, *Sverige och Vietnamkriget: Ett unikt kapitel i svensk utrikespolitik* (Stockholm 1992); Wilhelm Agrell, "Den neutrala bundsförvanten: Svensk-amerikanska säkerhetsrelationer i medgång och motgång", i Erik Åsard (red.), *Det blågula stjärnbaneret: USA:s närvaro och inflytande i Sverige* (Stockholm 2016).

amerikabilden i Sverige och sverigebildens i Amerika.¹² Dessutom har svenska forskare följt europeiska kollegor i spåren och tagit upp frågan om "amerikanisering" i Sverige, med analyser av amerikansk tv, film och populärkultur. Denna forskning har inte primärt sitt ursprung tillbaka till emigrationsforskningen, utan inspirerades av internationell forskning inom amerikastudier.¹³

Svensk-amerikanska relationer

Till skillnad från gamla epitet – immigrationsforskning, emigrationsforskning eller svensk-amerikansk historia – kallar vi fältets nya inriktning för studiet av svensk-amerikanska relationer. Detta riktar ljuset mot hur Sverige och USA relaterat till varandra historiskt, hur människor, varor och idéer rört sig fram och tillbaka mellan länderna, och vilka konsekvenser detta har haft på en mängd sociala, kulturella, ekonomiska och politiska plan. Det är slående att det tidigare funnits få beröringspunkter mellan de olika forskningsstraditionerna inom fältet. Migrationen, populärkulturen eller säkerhetspolitiken, till exempel, har varit livaktiga forskningsgrenar under ett antal decennier, men de har inte setts som en del av ett gemensamt kontaktmönster utan har studerats och utvecklats efter egna linjer. Vi själva inledde år 2016 ett försök att sammanföra forskare och forskningsgrenar som varit disciplinärt splittrade genom att starta det internationella forskarnätverket *Swedish-American Borderlands*. I dagsläget samlar nätverket omkring tjugofem forskare från ett dussintal discipliner. En viktig aspekt av nätverkets arbete är en strävan efter att gå bortom nationella tolkningsramar och att betona kontakter, gränsöverskridning och sammanflätningar i studiet av transatlantiska relationer.¹⁴ Två analytiska områden står i fokus: geografiska och icke-geografiska gränsland.

Det första området, geografiska gränsland, inbegriper migration och möten – två centrala teman inom svensk-amerikanska relationer. Det

12. Martin Alm, *Americanitis: Amerika som sjukdom eller läkemedel: Svenska berättelser om USA åren 1909–1939* (Lund 2002); Amanda Lagerkvist, *Amerikafantasier: Kön, medier och visualitet i svenska reseskildringar från USA 1945–63* (Stockholm 2005); Jeff Werner, *Medelvägens estetik: Sverigebilder i USA* (Hedemora 2008).

13. Rolf Lundén & Erik Åsard (red.), *Networks of Americanization: Aspects of the American Influence in Sweden* (Uppsala 1992); Åsard (red.) (2016).

14. Se också Dag Blanck & Adam Hjorthén, "Transnationalizing Swedish-American Relations: An Introduction to the Special Forum," *Journal of Transnational American Studies* 7:1 (2016).

handlar i grunden om individuell och kollektiv rörlighet: hur, varför och med vilka konsekvenser människor har förflyttat sig spatialt och bosatt sig på vissa platser. Den enskilt viktigaste frågan är 1800-talets massmigration, men det omfattar också tidigare bosättningar under den amerikanska kolonialperioden samt den fortsatta stora migrationen från 1900-talets mitt. Historikern Kathleen Niels Conzen noterade 1985 att skandinavisk-amerikansk historia var "a victim of its own success" – fältets styrka och omfång hade gjort att den skandinaviska erfarenheten oftast diskuterades inom sitt eget historiografiska sammanhang. Enligt Conzen behövde skandinaviska immigranter inplaceras "within a more general context".¹⁵ Under det senaste decenniet har precis denna utveckling skett.

Ett viktigt steg togs 2010 när det internationella nätverket *Indians and Immigrants: Entangled Histories in the Midwest* startades av Gunlög Fur vid Linnéuniversitetet. Nätverket tog avstamp i en kritik av att ytterst få historiker berört det faktum att många svenska immigranter bosatte sig på den amerikanska ursprungsbefolkningens land och bidrog till deras landförluster.¹⁶ På liknande sätt har Nya Sverige-kolonin omtolkats i en globalhistorisk kontext av samtida europeisk kolonialism. I stället för att i en filopietistisk idétradition framhålla svenskarnas agens i att upprätthålla fred och handel, har historiker betonat vikten av Lenape-indianernas roll i att främja goda relationer och kunskapsutbyte.¹⁷

Forskare har också i ökad utsträckning studerat svenska immigranternas roll i Amerikas västliga expansion. Ett exempel är Spirit Lake Dakota Indian Reservation i North Dakota där stora delar av reservatet 1904 började säljas till icke-indianer, så att norska och svenska invandrare i slutet av 1920-talet ägde mer land på reservatet än Dakota-indianerna själva.¹⁸ Pågående forskning studerar också 1800-talsberättelser om kontakter mellan svenskar och ursprungsfolket i den amerikanska västern, och

15. Kathleen Neils Conzen, "Commentary", i Odd S. Lovoll, (red.), *Scandinavians and Other Immigrants in Urban America: The Proceedings of a Research Conference, October 26–27, 1984* (Northfield 1985) s. 196.

16. Gunlög Fur, "Indians and Immigrants: Entangled Histories", *Journal of American Ethnic History* 33:3 (2014) s. 55–76.

17. Gunlög Fur, *A Nation of Women: Gender and Colonial Encounters among the Delaware Indians* (Philadelphia 2009); Magdalena Naum & Jonas M. Nordin (red.), *Colonialism and the Rise of Modernity: Small Time Agents in a Global Arena* (New York 2013). Se också pågående projekt av Linda H. Rugg (University of California–Berkeley).

18. Karen V. Hansen, *Encounter on the Great Plains: Scandinavian Settlers and the Dispossession of Dakota Indians, 1890–1930* (Oxford 2013).

svensk bosättning på indianreservat i South Dakota under 1900-talets början.¹⁹ Svenska migranter har även börjat inplaceras i den så kallade amerikanska etno-rasiala hierarkin. Detta inbegriper forskning om hur svenskamerikaner interagerat med och relaterat till andra etniska grupper och afro-amerikaner, ofta i urbana miljöer.²⁰ En nyutkommen bok visar hur skandinaviska immigranter i 1890-talets Chicago inlemmades i en diskurs om "nordisk vithet", och därmed åtnjöt hög social status trots att de var nykomlingar i staden.²¹

Begreppet geografiska gränsland handlar också om det som tidigare forskning varken kronologiskt eller tematiskt betraktat som migration. En underutforskad aspekt av svensk-amerikanska relationer rör migrationen från mitten av 1900-talet och framåt. Denna är volymmässigt betydligt mindre än den tidiga massmigrationen, den är dominerad av kvinnor, och den är socialt präglad av personer med högre utbildning och hög ekonomisk status.²² Tematiskt inbegriper detta också studier av individuella livsöden, som konstnären David Edstrom och skådespelaren Liv Ullman – två personer som på olika sätt rörde sig mellan USA och Europa, och vars professionella och konstnärliga liv karakteriseras av den mellanposition som migrationen skapat.²³ Denna forskning är en del av en analytisk tradition som inkluderar studier av återinvandring.²⁴ Det pågår i dag flera projekt inom detta fält, med studier av ingenjören John Ericsson, tv-profilen Lennart Hyland, artisterna Jenny Lind och Christina Nilsson, och skådespelarna Werner Oland och Anita Ekberg.²⁵

19. Jennifer Eastman Attebery (Idaho State University) och Johanna Andersson Raeder (Stockholms universitet).

20. Philip J. Anderson & Dag Blanck (red.), *Norwegians and Swedes in the United States: Friends and Neighbors* (St. Paul 2012); Dag Blanck, "A Mixture of People with Different Roots: Swedish Immigrants in the American Ethno-Racial Hierarchies," *Journal of American Ethnic History* 33:3 (2014) s. 37–54.

21. Erika K. Jackson, *Scandinavians in Chicago: The Origins of White Privilege in America* (Urbana 2019).

22. Catrin Lundström, *White Migrations: Gender, Whiteness and Privilege in Transnational Migration* (Basingstoke 2014). Se också pågående projekt av Nevra Biltekin (Stockholms universitet).

23. Rolf Lundén, *Man Triumphant: The Divided Life of David Edstrom* (Uppsala 2014); Maaret Koskinen, "Reception, Circulation, Desire: Liv Ullman and the Transnational Journey of a Scandinavian Actress", *Journal of Transnational American Studies* 7:1 (2016).

24. Se t.ex. Magnus Persson, *Coming Full Circle? Return Migration and the Social Mobility on the Bjäre Peninsula 1860–1930* (Lund 2007).

25. Thomas J. Brown (University of South Carolina), Petter Bengtsson (Umeå universitet), Hélène Ohlsson (Stockholms universitet), Kim Khavar Fahlstedt (Uppsala universitet) och Ann-Kristin Wallengren (Lunds universitet).

Det skulle också vara möjligt att, genom ett prisma av sammanflätningar och transatlantiska rörelser, göra en omläsning av hur exempelvis Carl Milles, Alva Myrdal och Olof Palme formats av sina vistelser i och varaktiga relationer med USA.

Det andra området, icke-geografiska gränsland, tar fasta på hur idéer, kultur och ideologi överförts och sammanflätats mellan länderna. Detta studium kan, men behöver inte vara, förknippat med den individuella och kollektiva rörligheten diskuterad ovan. En framträdande aspekt av detta område rör de långsiktiga konsekvenserna av emigrationen. Ny och pågående ekonomisk-historisk forskning undersöker emigrationens påverkan på svenskt företagsliv.²⁶ En av emigrationens mest påtagliga konsekvenser är det sätt som den kulturellt och socialt, men också mentalt, bidrog till att minska avståndet mellan länderna. Ny forskning har visat hur historier om Nya Sverige och massemigrationen har använts för att främja goda internationella relationer sedan 1930-talet.²⁷ De materiella spåren från kolonialtiden är ett sätt varigenom svensk och amerikansk historia under lång tid knutits samman, till exempel genom de artefakter från Nordamerikas urfolk som finns i samlingarna på Skoklosters slott och historien om hur modocledaren Kapten Jacks ridpiska hamnade på Etnografiska museet i Stockholm.²⁸ Ett starkt kulturellt minne av emigrationen representeras av den svensk-amerikanska släktforskningen, som sedan 1960-talet vuxit till en folkrörelse, det omsetts vid kulturarvsplatser som samhället Bishop Hill i Illinois, och det förmedlas på institutioner som muséet och kulturarvscentret American Swedish Institute i Minneapolis.²⁹

Något som fortsatt att röna ett betydande forskningsintresse är den transatlantiska cirkulationen av kultur. Här har ny forskning studerat

26. Mounir Karadja, *On the Economics and Politics of Mobility* (Stockholm 2016). Se också pågående projekt med Olof Ejermo, Kerstin Enflo, Björn Eriksson och Jing Xiao (Lunds universitet).

27. Adam Hjorthén, *Cross-Border Commemorations: Celebrating Swedish Settlement in America* (Amherst, 2018).

28. Gunlög Fur, Magdalena Naum & Jonas M. Nordin, "Intersecting Worlds: New Sweden's Transatlantic Entanglements", *Journal of Transnational American Studies* 7:1 (2016), samt Furs pågående projekt om Kapten Jack (Linnéuniversitetet).

29. Adam Hjorthén, "Swedishness by Blood: Transatlantic Genealogy on Twenty-First Century Television", i Margaretha Fahlgren & Anna Williams (red.), *The Dynamics and Contexts of Cultural Transfers* (Uppsala 2017) 127–148; se också pågående forskning av Adam Kaul & Margaret Farrar (Augustana College och John Carroll University), Lizette Gradén & Thomas O'Dell (Lunds universitet).

hur emigrationen och svensk-amerikansk historia under 1900-talet avbildats i svensk och amerikansk film, med visst fokus på porträtteringen av svenskhet och vithet.³⁰ Det stora amerikanska intresset för svenska kriminalromaner, ibland benämnt *Nordic Noir*, har också gett upphov till ett antal publikationer.³¹ Här finns potential för framtida forskning att bidra med tolkningar av hur kulturella uttryck existerat i ett transatlantiskt spänningsfält, från populärmusik och sport till hipsterkultur.³² Ett pågående projekt om *reenactments* av amerikanska inbördeskriget i Sverige och Danmark visar att dessa uttryck inte nödvändigtvis måste ha en uppenbar svensk-amerikansk koppling för att befinna sig i detta gränsland.³³

Ett annat centralt tema rör modernitet, som tar ett kronologiskt avstamp 1932 – året då Franklin D. Roosevelt blev president, det demokratiska partiet fick majoritet i kongressen och Per Albin Hansson blev statsminister. Präglade av New Deal och det socialdemokratiska folkhemmet kom svenskar och amerikaner under de kommande decennierna att söka sig till varandra för inspiration och idéutbyte.³⁴ Det mest kända exemplet är journalisten Marquis Childs *Sweden: The Middle Way* från 1936, som bidrog till att etablera idén om Sverige som ett alternativ till kommunism och kapitalism. Amerikanska idéer hade också visst inflytande i Sverige, exempelvis genom Alva Myrdal som på 1940-talet argumenterade för att Sverige borde inspireras av USA:s demokratiska skolpolitik.³⁵ Det fanns under efterkrigstiden även täta transatlantiska kontakter kring arkitektur, stadsbyggnad och design.³⁶ Dessa områden tangerar frågor kring kulturell diplomati, där historiker påvisat bety-

30. Arne Lunde, *Nordic Exposures: Scandinavian Identities in Classical Hollywood Cinema* (Seattle 2010); Ann-Kristin Wallengren, *Välkommen hem Mr. Swanson: Svenska emigranter och svenskhet på film* (Lund 2013).

31. Andrew Nestingen, *Crime and Fantasy in Scandinavia: Fiction, Film, and Social Change* (Seattle 2008); Kerstin Bergman, *Swedish Crime Fiction: The Making of Nordic Noir* (Milano 2014).

32. Ulf Jonas Björk, "An NHL Touch: Transnationalizing Ice Hockey in Sweden, 1994–2013", *Journal of Transnational American Studies* 7:1 (2016).

33. Marie Bennedahl (Linnéuniversitetet).

34. Kazimiers Musiał, *Roots of the Scandinavian Model: Images of Progress in the Era of Modernisation* (Baden-Baden 2000); Carl Marklund, "The Social Laboratory, the Middle Way and the Swedish Model: Three Frames for the Image of Sweden", *Scandinavian Journal of History* 34:3 (2009) s. 264–285.

35. Dag Blanck, "Migration and Modernity", i Fahlgren & Williams (red.) (2017) s. 108–116.

36. Frida Rosenberg (KTH), Oskar Nordell (Uppsala universitet) och Franco Minganti (Università di Bologna).

delsen av svenska och amerikanska informationskampanjer under Kalla kriget.³⁷

Slutligen pågår i dag forskning om hur politisk kultur och ideologi spridits och konstruerats i ett transatlantiskt utbyte. Ett exempel är begreppet politisk korrekthet som på 1990-talet importerades från USA till Sverige, och som genom högerextrema nätverk under 2000-talet återfördes till USA.³⁸ Studier av svenska vitmaktmiljöer har visat hur högerextrema grupper i Sverige och USA sedan 1990-talet stått i ideologisk kommunikation med varandra, och att svenska nazister i dag spelar framträdande roller i den amerikanska *Alt Right*-rörelsen.³⁹ Detta framstår som ett område där mer forskning kan göras.

Avslutande reflektioner

Denna text har lyft fram perspektiv och områden som vi anser är viktiga för förnyelsen av det fält som vi kallar svensk-amerikanska relationer. Den akademiska forskningen har både stimulerats och begränsats av det stora populära intresset för svensk-amerikansk historia. Ett sätt att komma förbi den kognitiva låsning som massemigrationen utgör – med dess starka emotionella associationer, ofta förkroppsligat av berättelserna om Karl-Oskar och Kristina – är att öppna upp och förskjuta förståelsen av vad som utgör svensk-amerikanskt.

Migration i bred bemärkelse kommer alltid att spela en central roll i fältet. Men migrationen i sig, och sättet som den studerats inom klassisk emigrationshistoria, är inte längre dominerande. Svensk-amerikanska relationer är ett heterogent fält med forskare från olika discipliner och olika nationella traditioner. Mot bakgrund av USA:s mediala, kulturella och politiska närvaro i Sverige är det viktigt att fortsätta studera våra länders relationer. Det är omöjligt att skapa en omfattande och nyanserad förståelse av dessa historier inom begränsade nationella tolkningsramar. Ett sätt att lösgöra oss från fältets traditionella associationer och inomdisciplinära samtal är därför att betona hur svensk-amerikanska relationer skapats och kommit till uttryck i olika former av gränsland.

37. Nikolas Glover, *National Relations: Public Diplomacy, National Identity and the Swedish Institute 1945–1970* (Lund 2011); Mikael Nilsson, *The Battle for the Hearts and Minds in the High North: The USIA, and American Cold War Propaganda in Sweden, 1952–1969* (Leiden 2016).

38. Magnus Ullén (Stockholms universitet).

39. Benjamin Teitelbaum, *Lions of the North: Sounds of the New Nordic Radical Nationalism* (Oxford 2017) s. 38–40.